

egy 1930. július hó 19-én kelt igazságügyi miniszteri rendelet alapján indultak meg.

VI.

Az elmondottakból nyilvánvaló, hogy az egységes jugoszláv telekkönyvi törvény a magyar szabályozástól csak kevés ponton tér el.

A bekebelezés alaki kellékeinek megszigorítása, az előjegyzés eseteinek szűkítése, a feljegyzések eseteinek kiterjesztése és részletesebb szabályozása a lényegbevágóbb eltérések.

A jugoszláv telekkönyvi törvény új törvényalkotás létrejöttéhez nélkülözi a magyar jelzálogi törvény korszerű intézkedéseit és így sok kívánnivalót hagy hátra, mert a gazdasági élet új követelményeit alig veszi figyelembe.

JOGGYAKORLAT.

A **judikatura kiemelkedő döntései.** A Kúria magánjogi jogegységi tanácsának 72. sz. döntvénye kimondja, hogy a polgári bíróság az eléje vitt magánjogi igény elbírálásánál a *fegyverhasználat jogosságának* kérdésében nincs kötve a közigazgatási hatóság vagy a büntető bíróság (honvédbíróság) határozatához. A döntvény mélyenjáró indokolása nem elégszik meg a konkrét kérdés eldöntésével, hanem továbbmenve megállapítja azt, hogy a polgári bíróság előkérdésekben általában véve nincs kötve a közigazgatási hatóságok határozatában elfoglalt jogi álláspont-hoz. A döntvény a polgári bíró döntése szabadságának biztosításában továbbhalad azon a helyes úton, amelyet már a 49. sz. JD.-ben megnyilvánuló felfogás is kijelölt számára. Ugyanezen az állásponton van az irodalom is (Szirmai Zsolt a Jogt. Közl. 1933. évfolyamának 186. oldalán, Balás P. Elemér a Jogállam 1933. évfolyamának 331. oldalán, ifj. Szigeti László lapunk 1933. évfolyamának 126., 1934. évfolyamának 28. és folyó évfolyamának 175. oldalán, végül én a Jogt. Közl. 1933. évfolyamának 166., 170. és 177. oldalain megjelent cikkeinkben.)

*

A *gazdasági lehetetlenülés* köréből a P. II. 5163/1934. sz. határozat kelt figyelmet. A nyugdíjfizetésre kötelezett alperes az arányszámtörvény értelmében érvényes egyesség által megállapított *nyugdíjnak gazdasági lehetetlenülés címén való leszállítását* viszonkérésrel kéri. A fellebbezési bíróságnak a leszállítást megtagadó ítéletét a Kúria feloldja. Helyes az indokolásnak az a megállapítása, hogy az arányszámtörvény nem érinti a gazdasági lehetetlenülésre vonatkozó magánjogi szabályokat; a Pp. 413. §-ának és a 868. EH-nak megfelelően kialakult bírói gyakorlaton (I. a lapunk ez évi folyamának 178. oldalán közölt P. II. 2918/1934. sz. ítéletet) alapszik a Kúriának az a további tétele is, hogy perenkívüli egyességgel szemben is támasztható felemelési vagy leszállítási igény. In abstracto megáll az a további tétel is, hogy a nyugdíj mérvére vonatkozó megállapodá-

sok kifejezett utalás nélkül is feltételezik „a gazdasági viszonyok szabályszerű életrendjét”. Aggályos azonban az, hogy a Kúria a gazdasági viszonyokban beállott változásokat olyanoknak tartotta, amelyek esetleg a nyugdíj leszállítására is módot adnak. (Az adott esetben földbirtokos által fizetendő nyugdíjról volt szó.) Bírói gyakorlatunk általában véve tartózkodást mutat az ú. n. neo-gazdasági lehetetlenülést érvényesíteni kívánó törekvésekkel szemben. Az elvétve jelentkező másirányú határozatok alkalmasak arra, hogy azokban bízva, a jogviszonyok ma annyira kívánatos stabilitását veszélyeztető újabb perek induljanak meg, noha a gazdasági viszonyok változása nem érte el azt a fokot, amely korábban kötött szerződések megváltoztatását indokolttá tenné.

*

Valutakérdésekre a Kúriának két érdekes döntése vonatkozik. A P. V. 5540/1934. sz. ítélet kimondja, hogy a transzfermoratóriumrendelet (6900/1931. M. E.) nemcsak a papírfontban, hanem az aranyfontban megállapított és egyébként a rendelet alá eső követelésekre is vonatkozik. Az ítélet kiindul abból, hogy a rendelet szövege maga nem különböztet, de ezenkívül a hosszulejárati kölcsönök nagy része már a rendelet kibocsátásakor aranyfontra és aranydollárra szólott, úgy hogy fel sem tételvezhető, hogy a rendeletet kibocsátó kormány az ily jogviszonyokat ne kívánta volna szabályozni. A P. VII. 3386/1934. sz. ítélet a váltónak dollárban meghatározott összegét a lejárat és nem a fizetés napjának árfolyamán rendeli pengőre átszámítani; a Kúria következetes marad az inflációs idők alatt kifejlődött joggyakorlatához és a váltótörvényben említett „fizetési nap” alatt a lejárat napját érti. Hasonlóan döntött a Kúria a lapunk tavalyi évfolyamának 339. oldalán említett P. VII. 5004/1933. sz. ügyben is. A most tárgyalt esetben az az újabb momentum is felmerült, hogy alperes evvel az árfolyamszámítással szemben a gazdasági lehetetlenülés kifogását hozta fel és a termények árának esésére hivatkozott. A Kúria ezt a kifogást elveti, mivel a hitelező, aki még a dollár teljesértékűségének idején folyósította a kölcsönt, nem jut aránytalan nyereséghez akkor, ha az általa kölcsönadott pénzt hiánytalanul visszakapja.

*

Az egyesület perképes akkor is, ha jóváhagyott alapszabályai nincsenek; elég, ha több természetes személy akaratelhatarozásából megállapított szervezettel megengedett célra megalakult és külön képviselőlet alatt áll. (P. IV. 3559/1934.) A 77.000/1922. B. M. sz. rendelet IV. része kimondja, hogy „bármily néven nevezendő egyesületi tevékenységet csakis láttamozott alapszabályok alapján lehet kifejezni.” Ellentét van tehát az egyesületre vonatkozó magánjogi és közigazgatásjogi szabályok között. A Kúria álláspontja kétségkívül helyes; a perképesség megtagadásából az ily egyesülettel jogügyleteket kötő személyekre nézve súlyos méltánytalanságok származnának.

*

Törvénytelenítési perben alperesek tartoznak bizonyítani a nemi érintkezést, ha a fogamzás vélelmezett ideje a különélés megkezdése utánra esik. (P. III. 3539/1934.)

*

Bontóperekben nagy számmal vannak az érdekes határozatok. A közös gyermek tartásának elmulasztása a házastársi kötelességek szándékos elmulasztásának csak akkor minősíthető, ha az arra kötelezett a tartást saját létfenntartásának veszélyeztetése nélkül teljesíthetné. (P. III. 2301/1934.) Hasonló döntéseket közöltünk nőtartásdíjra nézve lapunk tavalyi folyamának 129., 217. és 473. oldalain. A P. III. 4121/1934. sz. ítélet elutasítja a hűtlen elhagyásra alapított keresetet amiatt, mert a férj, aki Budapestről Ceglédre költözött, nem küldötte el feleségének a vasuti költséget Budapestről Ceglédig és közömbös, hogy a feleség apjától a vasuti költséget megkaphatta volna. A döntés aggályos; ha a házsfél tényleg vissza akar térni, úgy módját ejthette volna, hogy a csekély összegű vasuti költséget valahonnan megszerezze. Más volna az eset akkor, ha a visszahívott feleség férjéhez fordul a vasuti költség megküldése végett és a férj a kérést nem teljesíti. A bontóókok kompenzációjára vonatkozó gyakorlat nemcsak a kölcsönös házasságtörések egymást kiegyenlítő hatásában nyilatkozik meg; a P. III. 3049/1934. sz. ítélet szerint bár bontóók az, hogy a feleség nem értesíti a különélő férjet a gyermek megszületéséről, erre azonban nem hivatkozhatik az a férj, aki a házassági „együttélés” tartama alatt sem élt együtt feleségével, hanem őt csak időközönként látogatta meg. Ez a férj tehát felesége részéről a házastársi kötelességek megszegésének egy bizonyos mértékét eltérni tartozik anélkül, hogy akármiféle jogeszköz állana rendelkezésére. A férj lakásváltoztatási jogának megszorítása akkor, ha a felek közös egyetértéssel a feleség szüleihez mentek lakni, úgy látszik, állandó gyakorlattá vált. (P. III. 2852/1934.) A bontóók hat havi elévülése erőhatalom címén meghosszabbodik, ha a fél a hat hónap elteltéig nem kapott pártfogó ügyvédet; a szegénységi bizonyítványt azonban a fél már a hat hónapon belül köteles megszerezni és ugyancsak a hat hónapon belül köteles ügyvéd kirendelését kérni; nem elég, ha csak szegénységet kér, mivel ezt kérheti a keresettel egyidejűleg is. (P. III. 2800/1934.) A bontóper tízéves határidejét is félbeszakítja a pártfogó ügyvéd kirendelése iránti kérelem. (P. III. 4793/1934.)

A feleség által írt levélfogalmazvány, amely idegen férfihez szól és a házastársi hűséggel ellenkező kapcsolatra enged következtetni, nem bontóók, amíg nem nyer bizonyítást, hogy a címzettként szereplő férfi valóban él-e és a feleség neki a levelet elküldte-e, mert enélkül az ily fogalmazvány csupán a lelki-világ irásbefoglalásaként jelentkezik; miután pedig a lelkiélet tekintetében a házastársak önállóak, gondolatviláguknak írásba öntése nem házastársi kötelességsértés. (P. III. 3480/1934.) Ez a döntés meglepően sok hasonlóságot mutat az annakidején sokat vitatott napló-esettel. (P. III. 7689/1929., MD. XXIII. 90.)

*

A feleség a házasság megkötése előtt kötött szerződésben úgy az *ideiglenes*, mint a végleges *nőtartásról lemondott*. A perben csak az ideiglenes nőtartásról való lemondás érvényességéről volt szó. A P. III. 5558/1934. sz. ítélet azt hatálytalannak tekinti, mivel az a házasság természetével ellentétben áll; a HT. 92. §-a csak a végleges nőtartásról való lemondást engedi meg és mint kivételes szabály megszorítóan magyarázandó. Evvel az állásponttal nem érthetnek egyet. Ha a HT. 92. §-a a végleges nőtartásról azt rendeli, hogy arról a felek szabadon egyezkedhetnek és a feleség le is mondhat erről a jogáról: úgy ennek a tételnek annyival inkább állania kell a végleges nőtartásnál mégis kevésbé fontos ideiglenes nőtartásra. A kérdéssel *Tóth György* is foglalkozik a Magyar Jogi Szemle folyó évi 173. és köv. lapjain megjelent cikkében, a Kúria ítéletét etikai és szociológiai megfontolásokkal támasztva alá.

Ha a *vállalkozási szerződéssel* célzott eredmény (percenként legalább 100 liter vizet szolgáltató kut furása) elérhető nem volt és ez egyik szerződő félnek sem róható fel, a vállalkozó a kikötött díj aránylagos részét és készkiadásait követelheti. (P. IV. 2708/1934.) Érdekes példája a kártérítési jog keretén kívüli osztó ítéletnek.

A *fakitermelés és a fának kézi fűrészszel való felhasogatása nem veszélyes üzem*. (P. I. 4792/1934.)

A P. VI. 5781/1934. sz. ítélet a *munkaadót felelőssé teszi* a közismerten rabiátus és duhaj természetű *vadór által löfegyverével elkövetett sérülésért*. Az indokolás szerint a munkaadók nem bizonyították, hogy alkalmazottjukkal szemben a kellő felügyeletet gyakorolták. Az ítélet álláspontja nem aggálytalan; az alkalmazott ellenőrzésének oly fokát kívánja meg, amelyet a munkaadó nem minden esetben gyakorolhat.

A jog gyakorlása a *joggal való visszaélésnek* csak akkor minősül, ha valaki jogát minden egyéb cél és érdek nélkül kizárólag csupán azért gyakorolja, hogy ezáltal mást megkárosítson. Ez nem állapítható meg akkor, ha az áruháztulajdonos bérbeadó a bérleti szerződést csupán azért szünteti meg, hogy a bérletet gyermekeinek juttassa. (P. IV. 3381/1934.) Csak helyesíthető, hogy a Kúria az ily természetű igények elbírálásánál kellő óvatosságot tanusít és ezáltal eléggé meg nem alapozott igények érvényesítésének elejét veszi.

Nem alapítható kártérítési igény arra, hogy a *csábító* hosszú ideig tartó udvarlásával megakadályozta más fiatalemberek komolyszándéku közeledését, mert ily cselekmény csak eljegyzéssel kapcsolatban vonhat maga után erkölcsi kártérítési kötelezettséget. (P. III. 3079/1934.) Csábítás csak akkor áll fenn, ha a férfi komoly házassági ígérettel bírta rá a tisztességes és tapasztalatlan nőt arra, hogy vele viszonyt folytasson, vagyis ha a házassági ígéret annyira komoly és az elcsábított akaratlaha-

tározására oly meggyőző erejű volt, hogy egyedül annak hatása alatt engedte át magát a csábítónak. (P. III. 3185/1934.)

*

Az a *végrendeleti tanu*, aki a végrendelezőt csupán a végrendelezéskor ismerte meg akként, hogy közvetlenül annak megkezdése előtt mutatták őt be, nem rendelkezik a törvényben megkívánt tanuskodási képességgel. (P. I. 4375/1934.) Hasonló állásponton van a J. H. VI. 12. alatt közölt P. I. 4491/1929. sz. ítélet is.

*

A *hitbizományi* alapítólevél szerint az *utódlásra* csupán a „*törvényes házasságból származott*” leszármazók vannak hivatva. A P. I. 753/1935. számú ítélet nem tekinti ilyennek az utólagos házassággal törvényesített lemenőt, amit egyrészt az alapító akaratának értelmezéséből, másrészt a 421. sz. E. H.-nak abból a rendelkezéséből vezet le, hogy a törvényesítés az utólagos házasságkötés előtt született gyermekek jogait nem sértheti.

*

A *rögtöni hatályú elbocsájtási ok* érvényesítése nem kése- delmes, ha a munkaadó előbb *házi vizsgálatot* indít és a fegyelmi eljárást csak ennek a házi vizsgálatnak lefolytatása után, a cselekmény felfedezésétől számított több, mint egy hónap mulva tette folyamatba. (P. II. 5004/1934.) A munkaadó akaratnyilvánításának rögtönössége tehát más megítélés alá esik, ha a munkaadó üzeme a főnök által könnyen áttekinthető kis üzem, viszont más a helyzet akkor, ha a munkaadónak a saját maga tájékoztatása végett körülményesebb, egyenesen hatósági eljárás-hoz hasonló módon keresztülvitt puhatolódásra van szüksége. Ez volt az álláspontja az eddigi gyakorlatnak is.

Abban a kérdésben, hogy az *igazgatósági tagnak szolgálati viszonyból származó illetményei* a 844. sz. E. H. szerint közgyűlési határozattal állapítandók-e meg, előző évfolyamunk 583. oldalán ellentétes határozatokat közöltünk. A P. IV. 5815/1934. sz. ítélet a szigorúbb álláspontra helyezkedik. Nemcsak, hogy közgyűlési határozatot kíván, hanem megkívánja azt is, hogy ez a közgyűlési határozat kifejezett legyen. Nem elegendő tehát, hogy a közgyűlés a zárszámadások elfogadásával tudomásul vette azt is, hogy az igazgatósági tagnak és egyúttal a társaság vezérigazgatójának szolgálati illetményeit kifizették és a zárszámadásokat tudomásul vevő közgyűlési határozatot ebből az okból meg kell semmisíteni. A P. II. 144/935. sz. ítélet ismét az enyhébb álláspontra tér vissza és nem kíván a szolgálati szerződés érvényességéhez közgyűlési határozatot. A felvetett kérdés jelentőségére és az ellentétes gyakorlatra való tekintettel jog-egységi döntés látszana indokoltnak.

*

Szindikátusi szerződést nem lehet *téves feltételezés* címén megtámadni azon az alapon, hogy a megtámadó a másik fél *személyes tulajdonságai*, különösen szakismerete, kereskedői tisztessége és lelkiismeretessége *tekintetében tévedésben volt*; a téves feltételezés csak akkor szolgálhat alapul az érvénytelení-

tésre, ha a megtámadó fél annakidején kifejezésre hozta, hogy a szerződést a feltételezés tárgyát képező körülményekre való tekintettel köti meg. (P. IV. 2578/1934.) Kérdés, hogy ily kijelentésre egészen magától értetődő kívánalmak tekintetében is szükség van-e. A partner kereskedői tisztessége mindenképen ily magától értetődő követelmény; a szaktudás nem az, ha csupán tökeegyesülésről és nem személyes közreműködésről van szó. Azt viszont nehéz megkívánni a szerződő felektől, hogy a szerződéskötéskor kifejezetten hangsúlyozzák a másik fél tisztesség voltában való bizodalmaikat és azt a szerződés alapját tevő feltételezés gyanánt a másik féllel közölik is.

*

Folyószámlaviszony akként is keletkezhetik, hogy az egyik fél mindig csak hitelt ad, és a másik fél mindig csak hitelt nyer. A folyószámlaviszony jogi természetéből következik, hogy az adós a viszony tartama alatt tetszés szerinti időben és részletekben teljesíthet fizetéseket és az egyes fizetések mint a folyószámla egyes tételei külön-külön nem bírálhatók el, hanem csak egységesen, mint a folyószámla végeredménye. Ennélfogva a hitelező nem fordíthatja a korábban teljesített fizetéseket az általános szabályok szerint elsősorban a kamatra és nem vitathatja azt, hogy az adós a törvényt meghaladó kamatokat önként megfizetvén, azokat vissza nem követelheti, hacsak a fizetés nem kifejezetten a kamatokra történik. (P. VIII. 2351/1934.)

*

I. r. alperes arra kötelezte magát, hogy *bizonyos időn belül bizonyos helyen üzletet nem nyit* és e kötelezettsége biztosításával 3000 pengő *kötbér* fizetésére kötelezte magát. I. r. alperes ezt a kötelezettségét megszegte és még két társával együtt a versenytilalomba ütköző üzletet nyitott. A P. IV. 2025/1934. sz. ítélet valamennyi társat kötelezi a kötbér megfizetésére. Az indokolás szerint olyan esetben, amidőn a kötbér a főkötelezettség nem teljesítése esetére van kikötve, a hitelező vagy a kötbért, vagy a főkötelezettség teljesítését követelheti. Ez az álláspont ellentétben van a K. T. 273. §-ának 2. bekezdésével. A kötbér fizetésére kötelezettséget nem vállaló alperesek marasztalását a Kúria arra alapítja, hogy kötelmi jogoknak harmadik személyek által való megsértése az adóssal egyetemleges kártérítési kötelezettséget von maga után, mert senkinek sem szabad közreműködnie abban, hogy más joga tudatosan megsértésék. Ez az álláspont kétségkívül helyes ugyan, azonban nem jelenti azt, hogy a jogsértőre nézve egyuttal a reparációnak nem általa megállapított módja és mértéke is irányadó.

*

A biztosítási novella 9. §-a alá eső *kötelezvénynek*, amelyben a biztosított az *életbiztosítási díj fizetésére* a mindenkori esedékességekre külön-külön *kötelezi* magát, csak az olyan kötelezvény tekinthető, amely az esedékességet megelőzően kelt. (P. VII. 5143/1934.)

*

A Tvt. 6. §-ából következik, hogy *nem kiállítás*on, hanem *egyebütt szerzett érmek és oklevelek* egyáltalában nem használhatók, mert megszerzésüknél sem a kormányhatóság, sem a nyilvánosság elenőrzésének a lehetősége nincs meg. (P. IV. 5912/1934.).

*

A *minima non curat praetor* elvének perjogi megnyilvánulása, hogy a Kúria csupán papirkoronában járó és *nem valorizálható nyugdíjat* mint jogi érdeket nem képviselőt nem állapít meg. (P. II. 5584/1934.).

Ismeretlen örökösök részére nem kell *ügygondnokot* kirendelni, ha leszármazó örökösök vannak. (P. V. 4549/1934.)

A Kúria újabban egyre nagyobb súlyt helyez arra a körülményre, hogy felperes *keresetét* mire *alapította*. A tárgyi felelősségre és méltányosságra alapított keresetnek a büntető ítélettel megállapított minősített vétkességre a felülvizsgálati kérelemben való kiterjesztését a Kúria P. I. 4902/1934. sz. ítélete figyelmen kívül hagyja.

Perfüggőség akkor áll fenn, ha a korábbi kereset tárgyában hozott akár helytadó, akár elutasító ítélet anyagi jogereje az ítélt dolog hatályával kizárja a később indult kereset elbírálását. (P. IV. 655/1935.).

Az elsőbíróság ítéletében megállapított *tényállást a fellebbezési bíróság*, a felülvizsgálati bíróságtól eltérően, a fellebbezési kérelem és ellenkérelem korlátai között kifejezett *megtámadás nélkül is megváltoztathatja*. (P. I. 5231/1934.)

Felfolyamodás folytán hozott feloldó végzéshez az elsőbíróság nincs kötve; köteles azonban a feloldó végzésben foglalt utasítás értelmében a tényállást részletesen megállapítani és jogi döntését tüzetesen megindokolni. (Pk. V. 2982/1934.) Ez a döntés érdekes továbbfejlesztője a 874. sz. elvi határozatnak.

*

A *gondnokság alá helyezési kereset*hez csatolandó *orvosi bizonyítványt* a bíróság érdemben is felülvizsgálhatja és visszautasíthatja a keresetet akkor, ha az orvosi bizonyítvány nem alapul személyes vizsgálaton. (Pk. III. 505/1935.) Ez a döntés csak akkor áll meg, ha feltesszük, hogy a gondnokság alá helyezendő személy köteles magát alávetni a hatósági orvos vizsgálatának, mert ellenkező esetben a gondnokság alá helyezendő személy megakadályozhatná a per megindítását egyszerűen avval, hogy nem engedi megvizsgáltatni magát.

Dr. Vági József.